

Besöksrapport

Anstalten Hall

Inspektion inom ramen för Opacatverksamheten
Juni 2026

BESÖKSRAPPORT

Datum
2026-10-13

Dnr
O 20-2026

Sid
1 (7)

Opcat-inspektion av Kriminalvården, anstalten Hall, den 2 och 3 juni 2026

Inledning

Inspektionen är en del av JO:s verksamhet för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av frihetsberövade personer, Opcat-verksamheten.

Opcat är den engelska förkortningen av tilläggsprotokollet till FN:s tortyrkonvention (Optional Protocol to the Convention against Torture). Länder som anslutit sig till protokollet har förbundit sig att inrätta ett nationellt besöksorgan som regelbundet besöker platser där personer kan hållas frihetsberövade. Riksdagens ombudsmän fullgör detta uppdrag i Sverige. En viktig del av uppdraget är att identifiera intagna som av olika anledningar riskerar att fara särskilt illa. Information om JO:s Opcat-verksamhet finns på JO:s webbplats.

På uppdrag av justitieombudsmannen Katarina Pahlsson genomförde Opcat-enheten en inspektion av Kriminalvården, anstalten Hall, den 2 och 3 juni 2026. Inspektionen var inriktad på situationen för intagna som är placerade på anstaltens psykiatriska omvårdnadsavdelning. Under inspektionen kom det fram att det inte är ovanligt att intagna som inledningsvis varit placerade på den psykiatriska omvårdnadsavdelningen, eller som egentligen var i behov av en sådan placering, blir placerade i avskildhet, exempelvis p.g.a. utåtagerande beteende. Därför undersöktes även förhållandena för dessa intagna vid placering i avskildhet.

lakttagelser, konsekvenser och risker samt JO:s rekommendationer

lakttagelser

Kort om anstalten Hall och placering vid den psykiatriska omvårdnadsavdelningen

Enligt Kriminalvårdens beslut den 1 januari 2026 om antal platser vid anstalter och häkten har anstalten Hall sammanlagt 300 platser. Vid tiden för inspektionen uppgick de enligt ledningen dock till 333 platser. Den psykiatriska omvårdnadsavdelningen har 14 platser.

Den psykiatriska omvårdnadsavdelningen är en nationell resurs och det är Kriminalvårdens placeringsenhet som avgör vilka som ska placeras här. Det är kö till en placering på avdelningen.

I Kriminalvårdens handbok för placering i anstalt (2012:8) anges följande om de psykiatriska omvårdnadsplatserna.

På psykiatrisk omvårdnadsplats bör den intagne placeras som, utan att vara i behov av placering vid extern psykiatrisk vårdavdelning, är i behov av särskild omvårdnad och tillsyn utöver vad som kan erbjudas på annan anstaltsplats i Kriminalvården.

Förhållandena på den psykiatriska omvårdnadsavdelningen (E1)

Vid inspektionen var samtliga 14 platser på avdelningen belagda.

Dubbelbeläggning förekommer inte. Lokalerna är stora men slitna. Det finns ett kök och flera gemensamma utrymmen att vistas i. Avdelningen har tillgång till en rymlig rastgård. Rastgården är öppen mot himlen och omgärdad av en mur utan fönster, vilket innebär att det förvisso inte finns någon utsikt över omgivningarna. Den är emellertid utformad på ett sätt som ändå ger utomhuskänsla, med gräsmatta, träd, buskar och odlingar. Det finns även bänkar att sitta på, väderskydd och ett nät för bollsport.

De intagna som placeras på avdelningen beskrevs som ”sköra” eller ”udda” och att de av någon anledning har svårt att passa in i en större grupp. Ofta har den intagne blivit ”borthotad” från en normalavdelning. Det angavs att intagna som tidigare skulle ha fått påföljden rättspsykiatrisk vård numera i högre grad döms till fängelse istället. Sådana intagna kan bli aktuella för en psykiatrisk omvårdnadsplats. Det kan röra sig om intagna med bipolär sjukdom, psykossjukdom eller personlighets-syndrom. Även intagna med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, såsom ADHD eller autism, förekommer. Det är dock inget kriterium för en placering att den intagne har någon diagnos, utan det är beteendemönstret den intagne har uppvisat eller kan förväntas uppvisa som är avgörande. Det är främst personer som av olika anledningar inte klarar av att dela cell som kommer ifråga. Samtliga som JO:s medarbetare talade med i personalen ansåg att det finns alldeles för få psykiatriska omvårdnadsplatser.

Avdelningen beskrevs både av ledning och personal som i allt väsentligt en normalavdelning med den skillnaden att det är färre intagna och mer personal i jämförelse med en normalavdelning. Det är lugn och ro som eftersträvas för de intagna. Minimibemanningen dagtid är sex kriminalvårdare.

Några särskilda sjukvårdsinsatser utöver vad som erbjuds på normalavdelningar ges inte. De intagna har alltså samma tillgång till hälso- och sjukvård som alla andra intagna.

Ingen av de intagna på omvårdnadsavdelningen har sysselsättningsplikt utan de betraktas som sjukskrivna. De erbjuds istället pyssel dagligen, och får träna i en motionslokal två gånger per vecka. Inte någon av de intagna får studera eftersom lärcentrum generellt bedömt att det inte finns resurser för det. Det görs alltså inte någon individuell prövning av en intagens förmåga att klara av studier. Flera intagna klagade på sysslolösheten och lyfte särskilt fram att det saknas möjlighet att studera och även att biblioteket har stängt utan att ersättas av en bokvagn. Några intagna deltar i Kriminalvårdens programverksamhet och det är då individuella program som erbjuds. Vid tidpunkten för inspektionen var det tre intagna som deltog i något av Kriminalvårdens behandlingsprogram.

Personal som tjänstgör på den psykiatriska omvårdnadsavdelningen erbjuds en tre dagar lång utbildning om att bemöta personer med psykisk ohälsa. Utbildningen

anordnas av Kriminalvården nationellt och den kan alltså genomföras även av annan personal, dvs. den erbjuds inte endast till personal på en psykiatrisk omvårdnadsavdelning. Utbildningen är uppskattad och det är ofta långa väntetider till den.

Flera intagna beskrev sin situation som lugnare efter att de fått komma till den psykiatriska omvårdnadsavdelningen från en normalavdelning. Ett par intagna uppgav emellertid att de ansåg att personalen ingriper för sällan när det blir högljutt eller stökigt på avdelningen, men att personalen är vänlig. De uttryckte även att de inte får den hjälp de behöver av sjukvården.

Det förekommer att intagna som är avskilda får dagvandra till den psykiatriska omvårdnadsavdelningen. Det innebär att de dagtid går till omvårdnadsavdelningen för att, med personalens stöd, vistas i gemensamhet med de intagna där. Vid tidpunkten för inspektionen var det i vart fall en intagen som varit avskild i över ett och ett halvt år, och hade sin ordinarie placering på en normalavdelning, som dagvandrade regelbundet. Beslutet om avskildhet består under den tid som dagvandringen sker vilket förklarades med att den intagne annars, med hänsyn till bristen på psykiatriska omvårdnadsplatser, skulle återgå till placering på en normalavdelning. Det framkom uppgift om att lång tid i avskildhet är en avgörande faktor för om en intagen får dagvandra eller inte.

Förhållandena på avskildhetsavdelningen

Avskildhetsavdelningen ligger i ett eget hus och har en egen personalgrupp. Det finns 29 platser uppdelade på två våningsplan. Cellerna är mycket slitna och i den cell som JO:s medarbetare granskade fanns trasiga plattor på golvet och klotter på väggarna. Ledningen uppgav att det inte går att renovera eftersom avtalet med fastighetsägaren håller på att förhandlas om. En högtalare är monterad i korridoren utanför samtalsrummet på det nedre planet och det spelas musik hela dagen. Enligt ledningen är syftet med detta att begränsa risken för att samtal ska höras in till cellerna p.g.a. lyhördhet. Det är också lyhört mellan cellerna.

Rastgårdarna är sammanlänkande och utformade som tårtbitar med betonggolv och väggar i trä och betong. Det finns en bänk att sitta på. Taket är försett med nät men är i övrigt öppet mot himlen. Rastgårdarna saknar fönster och väderskydd.

Generellt kan intagna som placeras i avskildhet bli kvar länge, det kan röra sig om många månader. Vid tiden för inspektionen hade flera intagna förflyttats från avskildhetsplacering i andra anstalter till en motsvarande placering i anstalten Hall. Intagna som flyttas på detta sätt kan bli kvar i avskildhet långt över ett år. En intagen hade nyligen blivit beviljad en SRI-plats som han skulle få tillgång till först i april 2027. En annan intagen hade varit avskild i åtta månader och beviljats en plats på en annan anstalt till september 2026.

Personal beskrev att intagna som egentligen har ett behov av en placering på den psykiatriska omvårdnadsavdelningen istället blir placerade i avskildhet p.g.a. platsbristen inom Kriminalvården. Personal uppgav även att det inte vidtas några

särskilda isoleringsbrytande åtgärder för den gruppen av intagna. Ledningen ansåg att det inte är önskvärt att dessa personer blir föremål för det tvång som avskildhet innebär. Under de förutsättningar som råder, där tillgång till ändamålsenliga platser inte finns i tillräcklig utsträckning, är dock alternativet för dessa individer sämre. En placering på en normalavdelning skulle innebära risker för deras säkerhet. Ledningen uppgav att behovet av specialplatser har påtalats högre upp i Kriminalvårdens organisation.

En intagen som hade sin ordinarie placering på den psykiatriska omvårdnadsavdelningen hade vid inspektionen varit avskild i ca tre månader. Samtidigt som inspektionen pågick undersöktes han av läkare¹ som då bedömde att avskildheten borde avslutas så fort som möjligt med hänsyn till den intagnes psykiska hälsotillstånd. Efter inspektionen hämtade JO in bl.a. omprövningsbeslut av avskildhet från den 5 juni 2026 respektive den 11 juni 2026. Av beslutet den 5 juni 2026 framgick att anstalten beslutade att den intagne skulle vara fortsatt placerad i avskildhet. Enligt beslutsmotiveringen hade det tidigare initierats ärenden om omplacering till annan anstalt men som resulterat i att den intagne skulle vara fortsatt placerad på Hall samt att det utifrån omvårdnadsbehov och rådande klientkonstellationer inte var möjligt med placering i gemensamhet inom anstalten. Det angavs även att anstalten fortsatt skulle se över lämplig placering i gemensamhet och att anstalten försökt genomföra isoleringsbrytande åtgärder för att minska skadeverkningar av avskildheten. Resultatet av läkarundersökningen togs över huvud taget inte upp i beslutet. Avskildheten upphörde den 11 juni 2026 enligt ett beslut samma dag.

En annan intagen, som också hade sin ordinarie placering på den psykiatriska omvårdnadsavdelningen, var placerad i en s.k. hårdcell, dvs. en cell utrustad endast med en madrass på golvet. Av handlingarna beträffande den intagne framgick att han har en historia av psykiatrisk problematik och svårigheter kopplat till detta. Under inspektionen visade den intagne tydliga tecken på psykiska svårigheter och han hade nyligen genom en ny dom dömts till rättspsykiatrisk vård. Enligt handlingarna hade han endast erbjudits en isoleringsbrytande aktivitet sedan han kom till anstalten i mitten av april. Det kom fram att han under vistelsen i avskildhet hade varit placerad i hårdcell flera gånger. Enligt personalen berodde detta på verbala hot mot personal, att han är högljudd och orsakar ordningsstörningar. Ett annat skäl som uppgavs var att det var för att kunna hantera behov av fängsel. En i personalen gav i stället uttryck för att placeringen i hårdcell utgjorde en bestraffning. Enligt ledningen är det platsbristen inom Kriminalvården i kombination med de lokalmässiga förutsättningarna i anstalten som är anledningen till att den här intagne blir placerad i hårdcell. Han stör andra intagna om han är i placerad i en intilliggande, normalutrustad, cell och då finns inget annat

¹ Enligt 6 kap. 10 § fängelselagen (2010:610) ska en intagen i avskildhet undersökas av läkare om det behövs med hänsyn till den intagnes hälsotillstånd, dock minst en gång i månaden.

alternativ. Det kom fram att den intagne själv hade önskemål om en TV i cellen, men eftersom det inte finns eluttag i hårdcellen är det inte möjligt att ordna.

Av daganteckningar beträffande ytterligare en annan intagen framgick att han varit placerad i hårdcell tidigare under året och att han blev kvar där i vart fall över en vecka eftersom det var fullt på avskildhetsavdelningen. Av anteckningarna framgick även att den intagne hade pratat med personal om att han mådde dåligt av att sitta i hårdcell. I anslutning till detta hade kriminalvårdaren antecknat: ”[...] förklarar för han att han måste ändra attityd och att det faktiskt är fullt på mjukisol”.

Enligt personalen ska de dagligen arbeta med isoleringsbrytande åtgärder på avdelningen, men det är inte alltid som det hinns med. En i personalen uppgav att begränsningen ligger i såväl tillgången till kriminalvårdspersonal som till lokaler. Insatserna är företrädesvis kortspel och samtal med personal. På fråga uppskattade personal att de hinner genomföra isoleringsbrytande åtgärder i ca en timme totalt dagligen och att de då brukar erbjuda två intagna en halvtimme vardera. Det innebär i teorin att varje intagen skulle kunna få en isoleringsbrytande aktivitet var fjortonde dag. Enligt ledningen är det emellertid inte så det ser ut i praktiken, eftersom det baseras på antagandet att alla tackar ja. Ledningen uppgav vidare att alla intagna erbjuds isoleringsbrytande aktiviteter på regelbunden basis, vilket ska dokumenteras.

Några intagna uppgav att de inte har många möjligheter att motionera eller träna. En intagen som varit avskild i flera månader uppgav att han hade erbjudits att gå och träna vid ett tillfälle. Han hade tidigare varit placerad på en annan avdelning och beskrev att skillnaden var stor då han på sin tidigare avdelning hade haft tillgång till regelbunden motion.

När det gäller personalens bemötande lämnade de intagna olika uppgifter. Ett par talade gott om personalen. En intagen tyckte att det gick snabbt att få svar från sjukvården när man skrivit en s.k. systerlapp. Två intagna beskrev att de upplevde det som att de bestraffades med ingripande tvång när de mådde dåligt och att de istället hade behövt stöd eller tröst.

Hälso- och sjukvården

Anstalten har fyra sjuksköterskor på heltid. En läkare (somatiker) och en psykiater anlitas som konsulter och är på plats vissa vardagar i veckan motsvarande 20 respektive 40 procent. Härutöver finns det två psykologer på heltid. Anstaltens hälso- och sjukvård bedrivs på primärvårdsnivå. Några mer omfattande psykiatriska utredningar sker inte med undantag för neuropsykiatriska utredningar, vilket är psykologernas huvudsakliga arbetsuppgift. Utöver sådana utredningar kan psykologerna i viss mån arbeta med traumabehandling.

Alla intagna i anstalten kommer i huvudsak i kontakt med sjukvården genom en systerlapp. Det lämnades olika uppgifter om det alls sker någon uppsökande

verksamhet. I enlighet med lagstiftningen görs den regelbundna läkarundersökningen av avskilda intagna var trettionde dag.

När en intagen är ny för Kriminalvården vid inskrivningen görs en medicinsk bedömning av hälso- och sjukvårdspersonal enligt myndighetens regelverk. En intagen som kommer från andra anstalter eller häkten har vanligen genomgått en medicinsk bedömning tidigare. I de fallen gör anstaltens hälso- och sjukvårdspersonal däremot endast en ”pappersgenomgång” av tidigare journaler och screening.

JO:s rekommendationer

Övergripande bedömningar och rekommendationer efter inspektionsserien

Opcat-enheten har på mitt uppdrag under våren och hösten 2026 genomfört ett antal inspektioner på olika anstalter med liknande inriktning som vid denna inspektion. Jag avser att i den sista rapporten återkomma med övergripande bedömningar samt mina rekommendationer till Kriminalvården med anledning av det aktuella temat.

Här följer de konsekvenser och risker samt rekommendationer som är särskilt motiverade av iakttagelser i anstalten Hall.

Konsekvenser och risker

Vid inspektionen kom det fram att den fysiska miljön i avskildhetsavdelningen är undermålig. Cellerna är slitna, trasiga och har klotter på väggarna. Rastgårdarna är repressiva till sin utformning utan väderskydd och fönster och det finns ingenting att göra där eller fästa blicken vid. För avskilda intagna är den fysiska miljön av stor betydelse och dessa brister kan bidra till upplevelser av oordning och bristande omsorg. Intagna som är avskilda och isolerade är i särskilt stort behov av utevistelse och miljöombyte. En torftig och repressiv rastgård riskerar medföra att de intagna avstår från att gå ut. Detsamma gäller för avsaknaden av väderskydd under dagar eller årstider med dåligt väder. I förlängningen riskerar en negativ upplevelse av miljön och bristen på miljöombyten att bidra till ytterligare passivisering och försämrat psykiskt mående. Om möjligheterna att motionera är begränsade för intagna i avskildhet är det extra angeläget för deras psykiska och fysiska hälsa att sådana möjligheter finns på rastgården som de har tillgång till dagligen.

Syftet med att spela musik i korridoren på avskildhetsavdelningen var att förhindra att enskilda samtal skulle höras in i cellerna p.g.a. lyhördhet. Om samtal hörs in i cellerna gör givetvis även musiken det. Musiken spelas under långa perioder och fyller ingen annan funktion än att kompensera för brister i lokalerna. De intagna saknar inflytande över vilken musik som ska spelas, när den spelas och hur länge. En sådan kontrollförlust riskerar att orsaka stress, i synnerhet för dessa intagna som redan är föremål för ingripande tvång. Risken för att miljön för de intagna blir mycket påfrestande p.g.a. musiken är helt oacceptabel.

Varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.² Vid inspektionen kom det fram att intagna ansåg att personalens bemötande varierade och inte alltid anpassades till situationen. Det fanns även exempel på att intagna inte hade behandlats med respekt. Det senare får helt enkelt inte förekomma. Det är Kriminalvårdens skyldighet att motverka de negativa följderna av frihetsberövandet, i synnerhet när intagna placeras i avskildhet eller i hårdcell för att det saknas ändamålsenliga platser för dem. Självfallet får inte heller placering i hårdcell utgöra en bestraffning.

JO:s rekommendationer

JO rekommenderar Kriminalvården att

- säkerställa att cellerna på avskildhetsavdelningen löpande repareras och underhålls,
- säkerställa att avskildhetsavdelningens rastgårdar har väderskydd och att den fysiska miljön där ger intagna möjlighet att motionera och se ut över omgivningarna,
- upphöra med att spela musik i korridoren på avskildhetsavdelningen och istället lösa problemet med lyhördhet på annat sätt, och
- säkerställa att all personal behandlar de intagna professionellt samt med förståelse för deras behov och de särskilda påfrestningar som avskildhet innebär.

Dokumentet har fastställts digitalt av justitieombudsmannen Katarina Pahlsson och har ingen underskrift.

² 1 kap. 4 § fängelselagen.